

# Renata Ćmiel

---

Warsztaty "Prawo autorskie - co musi  
wiedzieć bibliotekarz: dozwolony  
użytek biblioteczny i związane z nim  
problemy interpretacyjne",  
Warszawa, 22 stycznia 2016 r.

---

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 203-206

---

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**WARSZTATY „PRAWO AUTORSKIE – CO MUSI WIEDZIEĆ  
BIBLIOTEKARZ: DOZWOLONY UŻYTEK BIBLIOTECZNY  
I ZWIĄZANE Z NIM PROBLEMY INTERPRETACYJNE”.  
WARSZAWA, 22 STYCZNIA 2016 R.**

**S**towarzyszenie Bibliotekarzy Polskich zorganizowało 22 stycznia 2016 r. bardzo interesujące warsztaty na temat: „Prawo autorskie – co musi wiedzieć bibliotekarz: dozwolony użytek biblioteczny i związane z nim problemy interpretacyjne”. Uczestników spotkania gościła Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Jana Rumla w Dzielnicy Praga-Południe m.st. Warszawy, a w meandry prawa autorskiego wprowadziła obecnych Barbara Szczepańska – absolwentka bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, studiów podyplomowych z zakresu prawa autorskiego, wydawniczego i prasowego w Międzyuczelnianym Instytucie Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz studiów podyplomowych komunikacji społecznej i mediów w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Prelegentka od 2001 r. kieruje biblioteką i zasobami informacyjnymi w kancelarii prawnej Hogan Lovells. Jest także koordynatorką krajową ds. praw autorskich w eIFL z ramienia Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych oraz ekspertką Stowarzyszenia EBIB i Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich. Współpracuje z organizacjami bibliotekarskimi w procesie reformy prawa autorskiego. Jest autorką publikacji i szkoleń na temat prawa autorskiego.

Zajęcia zgromadziły bibliotekarzy z wszystkich typów bibliotek: publicznych, szkolnych oraz akademickich z różnych zakątków Polski.

Program szkolenia przewidywał trzy części warsztatów, które dotyczyły najważniejszych elementów prawa autorskiego, głównie w kontekście Ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz Ustawy o grach hazardowych, która weszła w życie 20 listopada 2015 r. (dalej: Ustawa).

---

<sup>1</sup> Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk o Ziemi, Biblioteka.

W pierwszej fazie uczestnicy zaznajomili się z podstawami prawa autorskiego, m.in. w zakresie głównych pojęć, takich jak:

- utwór i jego rodzaje (utwór scalony, utrwalony, opublikowany, rozpowszechniony), odtworzenie utworu,
- prawa osobiste oraz prawa majątkowe twórcy,
- podmioty praw osobistych i majątkowych,
- reprezentowanie w zakresie praw majątkowych (organizacje zbiorowego zarządzania),
- pola eksploatacji (utrwalanie, zwielokrotnienie utworu, obrót oryginałem albo egzemplarzami, publiczne wykonanie, wyświetlenie, wprowadzenie do pamięci komputera, nadanie za pomocą wizji lub fonii, nadanie za pośrednictwem satelity, najem, dzierżawa).

Poznali również obowiązujące akty prawne, m.in.:

- ustawę o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych z dnia 11 września 2015 r, opublikowanej 19 października 2015 r. (D.U. 2015, poz. 1639),
- dyrektywę UE 2001/29 w sprawie harmonizacji niektórych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Infosoc), implementowanej do prawa polskiego w 2004, która obecnie podlega korekcie,
- dyrektywę UE 2006/115/WE w sprawie najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej.

Została również przywołana pierwsza umowa międzynarodowa dotycząca ochrony praw autorskich a mianowicie – Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych zawarta w Bernie 9 września 1886 r. Konwencja była wielokrotnie uzupełniana i rewidowana, ostatnio w Paryżu w 1971 r., a kolejne poprawki wprowadzono 28 września 1979 r. Polska ratyfikowała umowę w 1934 r. Konwencja stanowi podstawę, ramy prawa europejskiego w tym zakresie.

Uczestnicy warsztatów zapoznali się z podstawami prawa autorskiego, m.in. w zakresie głównych pojęć, takich jak: utwór i jego rodzaje (utwór scalony, utrwalony, opublikowany, rozpowszechniony), odtworzenie utworu, prawa osobiste twórcy, prawa majątkowe twórcy, podmioty praw osobistych i majątkowych.

Najważniejszą kwestią podejmowaną przez Szczepańską były przepisy i ważne zmiany w najnowszej ustawie. Na podstawie art. 23–35 Ustawy zostały omówione kwestie dozwolonego użytku, w tym dozwolonego użytku bibliotek i dozwolonego użytku edukacyjnego i naukowego. Prelegentka omówiła dwa obszary dozwolonego użytku – dozwolony użytek osobisty oraz dozwolony użytek publiczny. W pierwszym przypadku zakres użytku obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewień-

stwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego. Na szczególną uwagę zasługuje art. 28 Ustawy w związku z rozszerzeniem grupy podmiotów uprawnionych do korzystania z utworów o instytucje oświatowe, uczelnie, instytuty badawcze, muzea. Szczegółowo zostały podjęte kwestie użyczenia przez te instytucje w zakresie swoich zadań statutowych egzemplarzy utworów rozpowszechnionych, zwielokrotniania utworów znajdujących się we własnych zbiorach w celu uzupełniania, zachowania lub ochrony tych zbiorów. Nowością, jaka pojawiła się w art. 28 Ustawy jest zapis o wynagrodzeniu jakie przysługuje twórcy (autorowi, tłumaczowi, współtwórcy) za użyczenie egzemplarza utworu (*public lending rights*). Zapis ten dotyczy użyczeń dokonywanych przez biblioteki publiczne. Koordynacją podziału i wypłaty tego wynagrodzenia ma zająć się, wyznaczona w drodze konkursu ogłoszonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, organizacja zbiorowego zarządzania. Prelegentka omówiła dość dokładnie problemy bibliotek publicznych w układzie: działalność edukacyjna a prawo autorskie. Uczestnicy szkolenia przedstawili wiele problemów z jakimi spotykają się przy organizacji różnego rodzaju imprez w swoich instytucjach (np. konkursów recytatorskich czy wyświetlania filmów). Na podstawie art. 81 Ustawy podniesiono też temat ochrony wizerunku osoby, m.in. wykorzystaniu wizerunku dzieci w relacji fotograficznej z imprezy.

Zainteresowanie wzbudziły ponadto regulacje dotyczące dzieł osieroconych oraz dzieł niedostępnych w obrocie handlowym. Po omówieniu kwestii dozwolonego użytku prowadząca przeszła do innych aspektów korzystania z utworów, mianowicie korzystania na podstawie umów – umów o przeniesienie praw oraz umów licencyjnych (wyłączne, niewyłączne). Zostały też wskazane otwarte licencje np. Creative Commons.

W kontekście art. 29 Ustawy B. Szczepańska rozpatrywała zagadnienie prawa cytatu, które zostało rozszerzone do możliwości cytowania całości utworów plastycznych oraz fotograficznych.

W dalszej części warsztatów prowadząca podjęła zagadnienia digitalizacji zbiorów bibliotek oraz ich udostępniania za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) w ramach dozwolonego użytku bibliotek. Wskazała na jeszcze inny rodzaj dozwolonego użytku, jakim jest dozwolony użytek edukacyjny (art. 27), który dotyczy instytucji oświatowych, uczelni i jednostek naukowych. Cytując odpowiednie zapisy prawa autorskiego przeszła do kwestii związanych z organizacją pokazów filmowych w bibliotekach publicznych (art. 33) oraz udostępniania okładek książek, np. w katalogach bibliotecznych, sprawozdaniach z promocji książek czy przeglądzie publikacji. Przeanalizowała też problemy interpretacyjne prawa autorskiego w zakresie kopiowania (art. 23) i fotografowania książek w bibliotece. W tym punkcie ważnym wątkiem były opłaty reprograficzne z tytułu kopiowania utworów (art. 21).

Ostatnią omawianą kwestią było orzecznictwo dotyczące ochrony oraz dozwolonego użytku utworów w Internecie (oglądanie i pobieranie plików audiowizualnych, „linkowanie” artykułów prasowych) oraz wykorzystanie materiałów zamieszczonych w mediach społecznościowych (na podstawie art. 81 Ustawy).

Szpecially interesującą materią okazały się zaprezentowane przez Barbarę Szczepańską konkretne przypadki zdarzeń prawnych dotyczących naruszeń praw autorskich. Na tej kanwie wywiązała się gorąca dyskusja, pokazująca jak wiele praktycznych problemów działalności bibliotek ma związek z zastosowaniem orzecznictwa prawa autorskiego, jego odpowiedniej interpretacji.